

Coneixement, ciutat i utopia

Nietzsche va anunciar el naixement del superhome, un heroi d'acer que havia de canviar el món. Però el segle que acabem ha contemplat dues guerres mundials, règims totalitaris, milions de morts i algun manual de materialisme dialèctic per a ús d'universitaris rebels. Res no és més imprevisible que els ardors d'una èpica col·lectiva, ja sigui de classe o de poble. Per sort, ja no hi ha ningú que esperi res dels herois, tret d'algun títol a la lliga de futbol. Avui vivim l'era de les tecnologies, un laberint digitalitzat, un casino global, on les mercaderies tenen voluntat pròpia. Els profetes passen pàgina i declaren inaugurat el futur. Els experts no saben cap on avancem, però s'esforcen admirablement per arribar-hi abans que els altres. Tecnologia i coneixement: la bomba del segle XXI. Fins fa poc les mercaderies naixien de la unió de l'enginyer artesanal amb alguna energia: la sang, el vapor, l'electricitat, la benzina, l'àtom... Avui diuen que l'energia més neta i potent és el coneixement. El coneixement és ara allò que va voler ésser la poesia: una arma carregada de futur.

Ara l'energia que mou el món és un rendible estofat, on afegim informació a grapades i que servim en plat fondo, com si fos la substància del coneixement. En tot això hi ha alguna confusió. La més greu és la que equipara la informació al coneixement. Una exagerada voluntat de simplificar el tema. El saber no ocupa lloc, però encara ocupa temps. Exigeix pensar. Tenir idees és millor que tenir diners, però és més difícil. I més car. Obliga a conceptualitzar, a definir, a experimentar i a saber què en volem fer, de tot això. El pensament organitza la informació i li dona sentit. Sense pensament, la informació és renou, mer registre o sociometria a seques. Les idees són un intangible valuós perquè és escàs. De fet, crec que aquí també funciona la llei de la compensació: com major és la quantitat d'informació, menor n'és la comprensió. La ignorància pot ésser resultat, paradoxalment, d'una indigestió d'informació. No n'hi ha prou de tenir cervell, cal que aprenguem a usar-lo. Aprendre a aprendre, en diuen alguns pedagogs predicadors al desert. El cervell és aquell tumor benigne, gairebé sis o set quilos de gelatina blanquinosa, suc electroquímic del qual ja s'alimenta l'energia que basirà un nou ordre mundial. El cervell és l'energia del segle

XXI. Així com diu l'anònim professor Ulisses N. Nobody, el motor de la productivitat, la font de la plusvàlua neta de pols i palla, avui ja no és al *hardware* ni al *software*, és al *brainware*. Efectivament, el cervell és un suport mental intangible que pot crear valor afegit amb la seva energia. Ara bé, convé deixar ben clar que això implica que cal educar, conrear i mantenir amorosament al dia el patrimoni que suposen tots els cervells de la comunitat.

Si arribés el cas que això fos així algun dia, hauríem trobat, a la fi, la baula perduda entre el mico i l'*homo sapiens*: l'ésser autènticament humà. Haurem trobat la talla moral de l'autèntic heroi. De moment encara som lluny d'aquest escenari. ...És cert que els artesans s'han reciclat i venen les seves mercaderies en aquest circ meravellós que anomenem art. També és veritat que de cada vegada tenim les mans més netes. L'arquetip de l'obrer desapareix i avui és una màxima obsoleta, infartada per l'òxid de la modernitat, un artefacte programat per a gestos innecessaris i dotat d'un cervell de baixa intensitat. Això és la postmodernitat per als seus naufragis; un eixam de mans inútils, parades, mortes, que aplaudeixen i voten els seus carcellers més simpàtics. Hi ha acumulada, en aquestes mans, una energia psíquica que sovint esclata en una obscura violència domèstica contra els més febles.

Serà molt convenient esperar amb atenció i posar els peus fermes al terra immediat, perquè no ens agrani l'huracà de la globalització. Però convinguem també que aquesta tasca de vigilància requereix tenir pes, aplom i capacitat de control. La societat del coneixement no existeix sense una democràcia amigable i exigent, feta de responsabilitats. Democràcia intel·ligent o despotisme il·lustrat. Per arribar a aquest món globalitzat hem de començar per conèixer allò que ens és immediat, allò que es pot aprendre amb calma, aquest coneixement fet pas a pas i amb els peus, així com ho volia el geògraf Pau Vila. Ens queda, doncs, la ciutat. La ciutat com un llenguatge suggeridor, com a espai habitable, que es pot reconèixer mitjançant signes càlids i qualitius, trets de calor humana, generalment no visibles per als indicadors econòmics. Ciutat sostenible, però no nostàlgica. Ciutat feta de tradició i de canvi, d'imaginació del passat i de recuperació del futur. Només podrem bastir aquesta hipotètica Babel

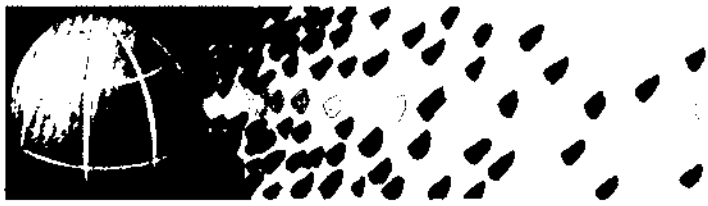
global amb les millors pedres de cada lloc, amb les millors aportacions de cada tradició cultural, amb la part més excel·lent del patrimoni comú, que és el coneixement humà. Per això el coneixement no és una mercaderia més, és un recurs col·lectiu, un jaciment d'educació, i pagar per aprendre i saber seria un robatori en propietat comuna. Les ciutats hauran de declarar a l'àgora, sense ambigüitats, la seva estratègia de civilització; si no ho fan així, no seran més que senyals a les autopistes, miralls deformes per a l'esperpent vilatjà i el narcisisme local, fum d'encens per a tanta identitat de butxaca.

La ciutat és una esperança laica, potser l'última, d'una societat civil que reivindica la unió de la política i l'ètica, del ciutadà amb el fervor per la cosa pública, del polític amb una ciutadania estricta i activa. Virtuts públiques que requereixen responsabilitats privades. El futur es construeix ja amb tecnologies, amb llur impuls revolucionari, sense cap dubte. Però encara hem d'afrontar allò que és substancial, tornar-nos a pensar a nosaltres mateixos

com a d'un lloc, locals. Però alhora pensem com a emigrants en el temps, globals. Necessitem informació per saber pensar amb tossudesa, per idear el demà, això dóna al futur la flaire de la saviesa més antiga, l'art de pensar.

En aquest coneixement fet comunitat rau l'aposta racional per canviar de vida i per canviar-nos a nosaltres en l'intent. La societat del coneixement és l'expressió utòpica de la ciutat del coneixement i de l'escola democràtica. Tota ciutat és un espai de formació; pot educar uns individus, tot conferint-los urbanitat, i excloure'n d'altres del seu missatge formatiu, i fer-ne enemics. Siguem ambiciosos i precisos amb les paraules que ens poden enganyar. La democràcia neix a la ciutat i es projecta al món. Quelcom tan senzill com viure a espais dotats de sentit, com passejar per una geografia comuna on, de sobte, pot enlluernar-nos una ràfega de bellesa, un instant de plenitud o un signe de solidaritat. La ciutat és escola, memòria i probabilitat de tot això. Sota les llambordes encara hi ha una platja infinita que ens espera. ♦

VI CONGRESO INTERNACIONAL DE LAS CIUDADES EDUCADORAS

LISBOA 2000

VI CONGRÉS INTERNACIONAL DE LES CIUTATS EDUCADORES "LISBOA 2000"

LISBOA - PORTUGAL, 22 a 24 de Novembre de l'any 2000

Àmbits temàtics del Congrés:

- *L'apropiació de l'espai de la ciutat per part de les persones: planificació i activitats*
- *Memòria i identitat de la ciutat*
- *Desenvolupament local, solidaritats i interdependències*
- *La diversitat com a recurs educatiu per a la ciutat i per a l'escola: nous models de participació i ciutadania*
- *Educació, formació, treball i oci: el rol estratègic de la ciutat*

Per a més informació:

Ajuntament de Lisboa, Departamento de Educação e JUVENTUD
 Comissió organitzadora del VI Congrés Internacional de les Ciutats Educadores
 Campo Grande, 25-9-Bloco E
 1749 - 099 Lisboa - PORTUGAL
 Teléfono (351) 01- 789 81 81/82
 789 81 92/65
 Fax (351) 01- 789 80 12
 E-mail: dej@mail.cm-lisboa.pt

